

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Nepříbuzenská pěstounská péče

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Iveta Dvořáková

Vedoucí práce: PhDr. Martina Hrušková, Ph.D.

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem Nepříbuzenská pěstounská péče jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 01. 06. 2020

.....

Iveta Dvořáková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Martině Hruškové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za cenné rady a čas věnovaný konzultacím.

Dále bych ráda poděkovala všem pěstounkám, které byly ochotny věnovat mi svůj čas a zkušenosti pro zpracování rozhovorů.

Nepříbuzenská pěstounská péče

Abstrakt

Tato práce se zabývá nepříbuzenskou pěstounskou péčí. Cílem je zjistit názory a zkušenosti pěstounů s nepříbuzenskou pěstounskou péčí. Byly zvoleny dvě výzkumné otázky:

1. „Jaká jsou pozitiva pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů?“
2. „Jaká jsou negativa pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů?“

Práce se člení na teoretickou a praktickou část, kdy v teoretické části byly ve zkratce popsány instituty náhradní rodinné péče a problematika pěstounské péče. Konkrétně byla popsána motivace, rozdělení, dávky, práva a povinnosti, proces zprostředkování, ukončení pěstounské péče, dále problematika doprovázení a činnost orgánů sociálně právní ochrany dětí.

Praktickou část jsem zpracovala pomocí kvalitativní strategie, metody dotazování a techniky polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory jsem vedla s nepříbuzenskými pěstounkami, které jsem oslovovala na základě metody snowball sampling.

Rozhovory jsem vyhodnocovala metodou otevřeného kódování, na základě kterého jsem vytvořila sedm kategorií. Výzkumem bylo zjištěno, že pěstounsky mají pozitivní i negativní zkušenosti s pěstounskou péčí. Na základě vyhodnocených rozhovorů bylo zjištěno, že by systém pěstounské péče potřeboval v některých oblastech inovovat.

Výsledky práce mohou sloužit jako podklad pro další výzkum nebo pro vylepšení systému pěstounské péče. Dále mohou sloužit jako studijní materiál, ale i jako příručka pro zájemce o nepříbuzenskou pěstounskou péči.

Klíčová slova:

nepříbuzenská pěstounská péče; pěstouni; systém pěstounské péče; názory; zkušenosti

Unrelated foster care

Abstract

This work deals with unrelated foster care. The aim is to find out the opinions and experiences of foster parents with unrelated foster care. Two research questions were chosen:

1. "What are the positives of foster care from the point of view of unrelated foster parents?"
2. "What are the negatives of foster care from the point of view of unrelated foster parents?"

The work is divided into theoretical and practical part, where in the theoretical part were briefly described the institutes of substitute family care and the issue of foster care. Specifically, the motivation, distribution, benefits, rights and obligations, the mediation process, the termination of foster care, as well as the issue of accompaniment and the activities of social and legal protection bodies for children were described.

I worked on the practical part using a qualitative strategy, questioning method and semi-structured interview technique. I conducted interviews with unrelated foster parents, which I addressed on the basis of the snowball sampling method.

I evaluated the interviews using the open coding method, on the basis of which I created seven categories. Research has shown that foster parents have both positive and negative experiences with foster care. Based on the evaluated interviews, it was found that the foster care system would need to innovate in some areas.

The results of the work can serve as a basis for further research or to improve the foster care system. They can also serve as a study material, but also as a guide for those interested in unrelated foster care.

Key words

unrelated foster care; foster parents; foster care system; opinions; experiences

Obsah

Úvod	8
1 Teoretická východiska.....	9
1.1 Náhradní rodinná péče	9
1.2 Formy náhradní rodinné péče.....	9
1.2.1 Osvojení	9
1.2.2 Opatrovnictví	10
1.2.3 Hostitelská péče	10
1.2.4 Svěření do péče jiné osoby než rodiče.....	11
1.2.5 Poručenství.....	11
1.3 Pěstounská péče	11
1.3.1 Dávky pěstounské péče.....	12
1.3.2 Rozdělení pěstounské péče	12
1.3.3 Motivace k pěstounské péči	14
1.3.4 Proces zprostředkování z pohledu žadatelů	14
1.3.5 Ukončení pěstounské péče.....	16
1.4 Pěstoun	16
1.4.1 Osobnost pěstouna	16
1.4.2 Práva a povinnosti pěstounů	17
1.5 Orgány sociálně-právní ochrany dětí	18
1.5.1 Proces zprostředkování z pohledu OSPOD	18
1.6 Doprovázení pěstounských rodin.....	20
1.6.1 Dohoda o výkonu pěstounské péče a individuální plán ochrany dítěte	20
1.6.2 Služba doprovázení.....	20
1.6.3 Klíčový pracovník.....	21
2 Praktická část.....	22
2.1 Cíl práce a výzkumné otázky	22
3 Metodika.....	23

3.1	Použité metody a techniky sběru dat.....	23
3.2	Vyhodnocování dat	23
3.3	Výzkumný soubor	24
3.4	Etika výzkumu	25
4	Výsledky	26
4.1	Motivace/ důvod k pěstounství	26
4.2	Proces zprostředkování pěstounské péče	27
4.3	Sociální pracovníci OSPOD.....	29
4.4	Doprovodná organizace	30
4.5	Vzdělávání pěstounů	32
4.6	Finanční podpora státu	34
4.7	System a problémy pěstounské péče.....	35
5	Diskuze.....	39
5.1	Diskuze výsledků	39
6	Závěr	47
7	Seznam literatury	49
8	Seznam příloh a obrázků	53
9	Seznam zkratk.....	54

Úvod

Téma bakalářské práce „*Nepříbuzenská pěstounská péče*“ jsem si zvolila proto, že i když je problematika pěstounské péče stále aktuální, právě o nepříbuzenské pěstounské péči se dostatečně nemluví. Já sama jsem se setkala s nepříbuzenskou pěstounkou, jejíž příběh mě motivoval k tomu, více se o toto téma zajímat.

Zhruba jedna polovina pěstounů jsou prarodiče dětí a asi dvě třetiny pěstounů jsou příbuzní dítěte. Soud dává přednost příbuzným dítěte, a to z důvodu, že taková změna je pro dítě méně traumatizující.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit názory a zkušenosti pěstounů s nepříbuzenskou pěstounskou péčí.

Bakalářská práce je rozdělena do devíti kapitol. V teoretické části jsem ve zkratce popsala instituty náhradní rodinné péče a dále se věnovala systému pěstounské péče. V této části práce jsou definovány dávky pěstounské péče, její rozdělení, motivace vedoucí k volbě pěstounské péče, proces zprostředkování pěstounské péče a její ukončení. Dále je zde popsán pěstoun, jeho osobnost a práva/povinnosti pěstounů. Následně je zde popsána činnost orgánů sociálně právní ochrany dětí a problematika doprovázení. Druhá a třetí kapitola je věnována cíli, výzkumným otázkám a metodologii. Je zde popsána zvolená strategie, metody a techniky sběru dat, jakým způsobem jsou data vyhodnocována, charakteristika výzkumného souboru a etika výzkumu. V následující kapitole jsou popsány výsledky bakalářské práce. Tato kapitola je rozdělena do sedmi podkapitol, jejichž názvy jsou totožné s vytvořenými kategoriemi. Kapitola pátá obsahuje zjištěné výsledky, které jsou komparovány s odbornou literaturou.

Bakalářská práce by mohla být využita jako studijní materiál nebo sloužit budoucím nepříbuzenským pěstounům jako průvodce pěstounskou péčí. Výsledky práce by mohly být použity i pro další výzkumy nebo jako komparativní materiál.

1 Teoretická východiska

1.1 Náhradní rodinná péče

Dle Matouška a Pazlarové (2016) se jedná o péči v náhradním rodinném prostředí, která je určena dětem, které nemohou vychovávat biologičtí rodiče. Trnková (2018) dle Radvanové (1999) uvádí dva typy náhradní rodinné péče. První, uskutečňující se ve vlastní domácnosti pečujících osob, se nazývá péče rodinného typu, a druhý, kde je péče zajišťována osobami v rámci jejich zaměstnání, v ústavním zařízení, nazýváme ústavní výchovou. Ve všech typech náhradní rodinné péče se klade důraz na uplatnění zásady ochrany zájmů dítěte, která se váže na Úmluvu o právech dítěte z roku 1989 (Novotný et al, 2017).

1.2 Formy náhradní rodinné péče

1.2.1 Osvojení

Osvojení, které se lidově nazývá adopce, je legislativně upraveno v občanském zákoníku (Trnková, 2018). Osvojením se vytvoří právně plnohodnotný vztah rodiče a dítěte. To znamená, že osvojením získává osvojitel všechna práva a povinnosti rodiče vůči dítěti a osvojené dítě získává všechna práva a povinnosti dítěte vůči osvojiteli (Novotný et al. 2017). Osvojitelem může být zletilá a svéprávná osoba, jejíž způsob života a vlastnosti zaručují, že bude dobrým rodičem. Mezi osvojitelem a osvojením by měl být přiměřený věkový rozdíl. Mezi osobami příbuznými v přímé linii a sourozenci je osvojení zakázáno (Bubleová et al., 2014a).

Zákon osvojení rozděluje na osvojení nezletilého a osvojení zletilého. Nejprve se zaměříme na osvojení zletilého, kde je podmínkou, aby byl dán souhlas všemi osobami, jejichž osobnostní práva budou dotčena (Trnková, 2018). Souhlas biologického rodiče s osvojením souvisí s pojmem „dítě právně volné“. Dítě je právně volné, pokud jeho rodiče nežijí, nechtějí/nemohou plnit rodičovskou povinnost nebo pokud jim bylo odebráno. Otec může udělit souhlas od okamžiku narození dítěte kdykoliv, avšak matka může dát souhlas nejprve po uplynutí šesti týdnů od téhož okamžiku. Souhlas lze odvolat do tří měsíců od dne jeho udělení. Souhlas i jeho odvolání, musí být provedeny osobním prohlášením před soudem (Novotný et al., 2017). Podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník je osvojení bez souhlasu biologických rodičů možné v následujících případech: rodičům byla odebrána rodičovská odpovědnost, nemohou projevit svou vůli, není známo

místo, na kterém se rodiče zdržují nebo v případech zjevného nezájmu, které jsou tímto zákonem stanoveny. Podmínkou osvojení je tzv. předadopční péče, tj. aby dítě bylo na náklady osvojitele v jeho péči dříve, než soud o osvojení rozhodne. Je zjišťováno, zda se mezi osvojitelem a osvojencem vytvořil vztah rodiče a dítěte. Minimální doba trvání předadopční péče je šest měsíců (Novotný et al, 2017).

Osvojení zletilého má dvě formy. První forma je podobného charakteru jako osvojení prosté, ale musí se jednat o jeden ze čtyř případů, které jsou stanovené v zákoně. Druhá forma je určena pro výjimečné situace, například pokud vědec či umělec nemá nástupce, který by pokračoval v jeho díle, nebo pro jedince, o něž se jejich potomci nestarají, neposkytují jim pomoc apod. V tomto typu osvojení nevzniká žádný příbuzenský poměr mezi účastníky a také vůči sobě nenabývají majetková práva (Novotný et al. 2017).

1.2.2 Opatrovnictví

Opatrovnictví není institutem náhradní rodinné péče. V případě střetu zájmů zákonných zástupců a dítěte nebo mezi dětmi těchto rodičů, stanoví soud dítěti opatrovníka. Dále je opatrovník ustanoven v případech omezení rodičovské odpovědnosti, ohrožení majetkových zájmů dítěte, řízení o osvojení dítěte nebo v ostatních případech, je-li to v zájmu dítěte. Opatrovníkem může být ustanoven i orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Soud stanoví rozsah práv a povinností opatrovníka (Novotná, Dobrý pěstoun, 2018).

1.2.3 Hostitelská péče

Pojem hostitelská péče v legislativě zakotven není, ale problematiku hostitelské péče řeší zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který hovoří o pobytu dítěte mimo zařízení u fyzických osob na maximální dobu 14 dní (Blahutová, 2011). Hostitelská péče není institutem náhradní rodinné péče. Jedná se o formu pomoci dětem vyrůstajícím v ústavní péči (Bubleová et al., 2014b). Děti z ústavních zařízení jezdí na víkendy nebo na prázdniny do hostitelských rodin (Novotný et al., 2017). Ředitel ústavního zařízení povolí dítěti dočasný pobyt mimo zařízení i u jiných osob než příbuzných či rodičů. Před vydáním souhlasu k hostitelské péči zkoumá příslušný úřad rodinné a sociální prostředí, v němž má dítě pobývat. Pokud bylo dítě do zařízení umístěno na žádost rodičů, je potřeba jejich písemného souhlasu (Bubleová et al., 2014b). Novotný et al. (2017) uvádí, že

nejčastějšími hostiteli jsou zaměstnanci dětských domovů, sociální pracovníci, psychologové a rodinní příslušníci.

1.2.4 Svěření do péče jiné osoby než rodiče

Soud svěří dítě do péče jiné osoby než rodiče, vyžaduje-li to zájem dítěte, a pokud tato osoba se svěřením souhlasí (Bubleová et al., 2014b). Jedná se o osobní péči o nezletilé dítě po dobu, ve které se o něj nemohou starat rodiče. Poté, co zmizí důvody, které bránily rodičům v péči, dítě se vrací do původní rodiny. O péči jiné osoby rozhoduje soud, přičemž přednost se dává příbuzným osobám (Smolíková, 2014). Rozsah práv a povinností pečující osoby stanoví soud. Vyživovací povinnost zůstává rodičům, popřípadě prarodičům. Nestanoví-li to soud jinak, rodičům zůstává rodičovská odpovědnost a nadále jsou zákonnými zástupci dítěte (Novotný et al., 2017).

1.2.5 Poručenství

Poručníka dítěti stanovuje soud, pokud zde není žádný z rodičů, který má vůči dítěti rodičovskou odpovědnost. V případě, že poručník o dítě pečuje, je hmotně podporován státem (Bubleová et al., 2018). Poručník je zákonným zástupcem dítěte a nabývá vůči dítěti práva a povinnosti jako rodič (Novotný et al., 2017). Soud může poručníkem stanovit i OSPOD. Do poručenské péče bývají svěřovány děti, které splňují podmínky k osvojení, ale nenajde se pro ně osvojitel. Pokud to není proti zájmům dítěte, soud stanoví poručníkem osobu na doporučení rodiče, například stanoví takovou osobu v poslední vůli nebo to sdělí případnému poručníkovi před svědky (Bubleová et al., 2018). Poručník podléhá doзору soudu a odpovídá mu za náležité plnění své funkce. Každé podstatné rozhodnutí týkající se dítěte musí být schváleno soudem (Novotná, Dobrý pěstoun, 2015).

Poručník může být své funkce zproštěn na svůj návrh nebo ho soud z jeho funkce odvolá. Poručenství zaniká, pokud alespoň jeden z rodičů nabyde zpět rodičovskou odpovědnost, je-li dítě osvojeno nebo v případě, že dítě nabude svéprávnosti (Bubleová et al., 2018).

1.3 Pěstounská péče

Pěstounská péče je jednou z forem náhradní rodinné péče, kdy pěstoun osobně o dítě pečuje a vychovává jej. Mezi dítětem a pěstounem nevzniká vztah jako je mezi rodičem a dítětem. Rodiče mají nadále vůči svému dítěti rodičovskou odpovědnost. Pěstounská

péče je upravena převážně § 47a - § 47za zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a § 958 - § 970 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (Bubleová et al., 2018). Jsou zachovány vazby dítěte k biologické rodině a také vyživovací povinnost. Biologičtí rodiče mají právo požadovat navrácení dítěte zpět do své péče, udržovat kontakt s dítětem, navštěvovat ho a dostávat informace o dítěti (Novotný et al., 2017). Právem dítěte v náhradní rodinné péči je kontakt s rodinou. O tomto právu hovoří Úmluva o právech dítěte (Kiraly, Humphreys, 2016). Podle Novotného et al. (2014) má svěřeni dítěte do pěstounské péče přednost před ústavní výchovou.

1.3.1 Dávky pěstounské péče

Stát se podílí na financování pěstounské péče (Nožířová, 2012). Nárok a podmínky na dávky pěstounské péče se řídí zákonem o sociálně-právní ochraně dětí (Pazlarová, 2016). Zákon o sociálně-právní ochraně dětí rozděluje dávky pěstounské péče na příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče (Novotná et al., 2016). Každé nezletilé nezaopatřené dítě má nárok na příspěvek na úhradu potřeb. Pěstounovi náleží odměna pěstouna, na kterou má nárok osoba pečující (osobou pečující rozumíme osobu pěstouna a poručníka) a osoba v evidenci, která může poskytovat pěstounskou péči na přechodnou dobu (Pazlarová, 2016). V současné době výše odměny za kalendářní měsíc činí:

1. 12 000 Kč, je-li pečováno o jedno dítě
2. 18 000 Kč, je-li pečováno o dvě děti
3. 30 000 Kč, je-li pečováno alespoň o 3 děti nebo je-li pečováno o jedno dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné osoby ve stupni II, III nebo IV.

V případě osob v evidenci činí odměna pěstouna 20 000 Kč za měsíc, a to i v případě, pokud aktuálně o žádné dítě nepečuje. Nárok na příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla má osoba pečující nejméně o 3 děti (Odměna pěstouna, 2019).

1.3.2 Rozdělení pěstounské péče

Pěstounskou péči můžeme rozdělit na individuální, skupinovou a na přechodnou dobu. Do skupinové pěstounské péče můžeme zařadit rodinné buňky a SOS dětské vesničky (Kukla, Schneiberg, 2016).

Pěstounská péče na přechodnou dobu má za cíl poskytnout pomoc ohroženým dětem v náhradním rodinném prostředí (Bubleová et al., 2018). Dále má zajistit péči o dítě, o které se rodina nemůže nebo nechce z různých důvodů starat. V naší legislativě se pěstounská péče na přechodnou dobu objevila poprvé v roce 2006, ale byla využívána minimálně, a to z důvodu, že nebylo zcela promyšleno a zajištěno zabezpečení pěstounů, a to v oblasti finanční i sociální. Změna nastala v roce 2013, kdy vyšla novela zákona o sociálně právní ochraně dětí. Pěstounská péče na přechodnou dobu trvá nejdéle jeden rok. Jedná se o dobu, než rodiče dají souhlas s osvojením nebo než soud rodiče zbaví rodičovské odpovědnosti, dále pokud se rodiče nemohou o dítě starat z důvodu špatného sociálního, zdravotního nebo psychického stavu, respektive, pokud nemají vhodné zázemí pro péči o dítě. Také se může jednat o situaci, kdy se rodiče nemohou přechodně o dítě starat a je zde pravděpodobnost, že jakmile se jejich situace zlepší, bude se dítě moci vrátit do jejich péče (Pazlarová, 2016). Krajský úřad vede evidenci, kde jsou uvedeny osoby, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, tyto osoby pravidelně dostávají odměnu pěstouna (Bubleová et al., 2018).

Individuální pěstounskou péči dělíme dle příbuznosti na příbuzenskou, kterou dítěti poskytuje jeho širší rodina, a klasickou neboli nepříbuzenskou, kterou poskytuje rodina nepříbuzná (cizí) (Kukla, Schneiberg, 2016).

Při příbuzenské pěstounské péči je dítě v péči příbuzné nebo blízké osoby. I na příbuzné osoby, které se souhlasem rodiče přijaly dítě do péče, se vztahuje povinnost neprodleně oznámit takovou skutečnost obecnímu úřadu (Trnková, 2018). Zhruba polovinu pěstounů tvoří prarodiče dítěte a přibližně dvě třetiny ze všech pěstounů jsou příbuzní. Na základě zákona je dáována přednost příbuzným dítěte před osobami nepříbuznými (Pazlarová, 2016). Mezi významné přínosy příbuzenské péče patří vyšší stabilita, chápání normality rodinného prostředí a podpora v oblasti rodinných vztahů (Kiraly, 2018). Příbuzní neprocházejí procesem zprostředkování. Také se jich netýká proces posuzování kompetencí pro roli pěstouna a nemusejí se účastnit příprav před přijetím dítěte. Příbuzní pěstouni nemají automaticky nárok na odměnu pěstouna. Odměna je podmíněna individuálním posouzením, při kterém je brán zřetel na sociální a majetkové poměry pečující osoby (Pazlarová, 2016).

Nepříbuzenská pěstounská péče, která se také jinak nazývá klasická nebo zprostředkovaná, je poskytována v rodině nepříbuzné svěřenému dítěti (Jurajdová,

Pěstounství je profese, 2015). Pěstouni se o dítě starají dlouhodobě a ve většině případů až do jeho zletilosti (Novotný et al., 2017).

1.3.3 Motivace k pěstounské péči

Motivace je z hlediska náhradního rodičovství velmi důležitá a je odrazem očekávání budoucího náhradního rodiče. Druhy motivace jsou různé a u každé z forem náhradní rodinné péče mohou být odlišné. Pokud jsou zájemci partneři, měli by se na své motivaci shodnout a vzájemně se podpořit (Mertová, Janků, 2019). Motivace k pěstounské péči se mohou podobat motivacím k osvojení. Může se jednat o touhu mít sourozence pro dítě, které již v rodině je. Také se může jednat o situaci, kdy zájemci nechtějí čekat na vhodné dítě do osvojení, což může trvat i několik let. Velmi silným motivem bývá touha pomoci opuštěným dětem (Zezulová, 2012). Některé motivy souvisejí s rodičovstvím, například nemožnost mít vlastní děti, touha po větší rodině nebo touha být rodiči po tom, co jejich vlastní děti vyrostly a osamostatnily se (Rhodes et al., 2006). Hlavní motivy zaměřené na dítě jsou zajistit dítěti vhodný domov a poskytnout dítěti lásku (De Maeyer et al., 2014). Nožířová (2012) a Zezulová (2012) hovoří o tom, že lidé si často představují, že motivací k pěstounské péči jsou finance, ale obě s tímto faktem nesouhlasí. Dle Zezulové (2012) dostávají pěstouni odměnu za nepřetržitou výchovu dítěte s komplikovanou minulostí a nejedná se o částku vedoucí k lehkému zbohatnutí.

1.3.4 Proces zprostředkování z pohledu žadatelů

Pěstounská péče je zprostředkována na základě žádosti podané fyzickou osobou, která má zájem stát se pěstounem, taková osoba je nazývána žadatelem. Zažádat může občan České republiky, popřípadě cizinec s povoleným trvalým pobytem na území ČR (Trnková, 2018). Musí se jednat o bezúhonného svéprávného zletilého občana či pár (Pazlarová, 2013). Proces pro žadatele začíná kontaktováním obecního úřadu obce s rozšířenou působností v místě trvalého pobytu žadatele, konkrétně OSPOD. Žádost musí obsahovat osobní údaje žadatele, doklad o státním občanství, opis z evidence rejstříku trestů, zprávu o zdravotním stavu, údaje o sociálních a ekonomických poměrech a písemný souhlas se zjišťováním dalších potřebných údajů. Žadatel rovněž dává souhlas s účastí na přípravě potřebné k přijetí dítěte do rodiny. Obecní úřad s rozšířenou působností vydává stanovisko k žádosti. Stanovisko a kopie veškeré dokumentace postupuje obecní úřad krajskému úřadu. Po splnění kritérií a kroků, které budou

popisovány níže, jsou žadatelé krajským úřadem zařazeni do evidence pro účely zprostředkování pěstounské péče (Pazlarová, 2016).

Jedním z kritérií potřebných pro zařazení do evidence je psychologické posouzení. Psychologické posouzení je zajišťováno příslušným krajským úřadem. Jedná se o posuzování jednotlivce i páru, konkrétně jde o posuzování stability partnerského soužití, stejných očekávání a motivace k podání žádosti (Nožířová, 2012). Zkoumá se, zda je zájemce duševně zdravý, především z důvodu náročné životní změny, kterou přijetí dítěte je. Důležitá je osobnostní výbava, kde je posuzována způsobilost stát se pěstounem, hlavně porozumění potřebám dítěte a schopnost naplňovat je (Mertová, Janků, 2019). Psycholog nejčastěji využívá projektivních technik, rozhovoru a pozorování. Také užívá dokumentaci od příslušného OSPOD (Pazlarová, 2016).

Dále je třeba posoudit zdravotní stav žadatelů, a to po stránce duševní, smyslové i tělesné. Je zjišťováno, zda neexistuje překážka, která by žadatelům bránila v péči o dítě (Trnková, 2018). Dle Mertové a Janků (2019) by měl zdravotní stav žadatele umožňovat celodenní péči o dítě a neměl by ohrožovat zdraví a bezpečí dítěte. Posouzení zdravotního stavu provádí posudkový lékař příslušného krajského úřadu. Posudkový lékař zkoumá doložené zprávy o zdravotním stavu žadatelů. V případě, že by měl výhrady ke zdravotnímu stavu žadatelů, může si vyžádat další dokumenty, nebo si je pozvat na speciální vyšetření (Nožířová, 2012).

Za odbornou přípravu zájemců je zodpovědný krajský úřad. Přípravu náhradních rodičů většinou organizuje příspěvková organizace. Krajský úřad má při odborných přípravách klíčovou roli. Odborná příprava pro pěstounskou péči trvá nejméně 48 hodin (u žadatelů o pěstounskou péči na přechodnou dobu nejméně 72 hodin). Příprava se zaměřuje na poznání specifických potřeb a práv dětí, zjištění motivace žadatelů, vhodnou komunikaci s dítětem, ponaučení žadatele o důležitosti biologické rodiny a udržování kontaktu s ní a na to, aby náhradní rodiče porozuměli své budoucí roli (Svobodová, Sborník NRP, 2015). Pazlarová (2016) považuje za důležité, aby si budoucí náhradní rodiče osvojili součinnost s dalšími odborníky a aby rozvíjeli zájmy a schopnosti dítěte. Významná je také práce s dětmi, které v náhradní rodině již žijí. Příprava dětí, které v rodině již žijí, se provádí s přihlédnutím k jejich věku a rozumové vyspělosti (Pazlarová, 2016).

Poslední fází je párování dětí a žadatelů. Základní pravidlo je, že se hledají pěstouni vhodní pro dítě, ne naopak. U krajských úřadů působí poradní sbory, které vybírají

vhodné pěstouny pro konkrétní dítě (Trnková, 2018). Při párování je brán zřetel i na představy žadatelů o přijímaném dítěti. Posléze poradní sbor pozve žadatele na osobní schůzku, kde jej seznámí se spisovou dokumentací dítěte a s jejich právem na seznámení se s dítětem (Nožířová, 2012). Posledním krokem budoucích rodičů je požádání soudu o svěřeni dítěte do předpěstounské péče, které mohou učinit do 30 dnů od seznámení s dítětem (Pazlarová, 2016).

1.3.5 Ukončení pěstounské péče

Pěstounská péče může být ukončena zletilostí dítěte, kdy končí veškeré závazky pěstounů vůči dítěti. Jakákoliv další podpora či kontakt jsou na vzájemné domluvě. Dalším způsobem ukončení je rozhodnutí soudu. Nejčastěji bývá pěstounská péče zrušena na návrh pěstounů. Její zrušení může také navrhnout OSPOD, pokud zjistí, že péče není vykonávána v zájmu dítěte. Při nespokojenosti dítěte s péčí podává návrh na zrušení zákonný zástupce nebo po dohodě OSPOD. Právem dítěte je vyjádřit svůj názor, ke kterému by mělo být vzhledem k věku a stavu dítěte přihlédnuto. Pěstounská péče může být zrušena i z jiných důvodů, například úmrtím pěstouna či dítěte, adopcí dítěte apod. (Pazlarová, 2016).

1.4 Pěstoun

Pěstoun vychovává a pečuje o dítě, které nemůže být z různých důvodů vychováváno ve své vlastní rodině (Pazlarová, 2016). Zákon pěstouna vymezuje jako osobu, která skýtá záruku, že bude řádně pečovat o dítě, má trvalé bydliště na území České republiky a dala souhlas se svěřením dítěte do pěstounské péče (Majerová, Pěstounství je profese, 2015).

1.4.1 Osobnost pěstouna

Pazlarová (2016) rozděluje pěstouny do tří skupin podle osobnostních kvalit, které u pěstounů hledáme. První skupinou jsou rodičovské kompetence, tzn., aby byli dobrými rodiči. Do této skupiny se řadí schopnosti utvářet a udržovat vztah s dítětem a schopnost naplňovat potřeby dítěte. Druhou skupinou je sociální integrace a sociální fungování. Do oblasti sociální integrace patří dodržování právních norem, sociálních norem, vzdělání, schopnost udržet si zaměstnání, bydlení apod. A do oblasti sociálního fungování patří schopnost udržovat a vytvářet kvalitní interpersonální vztahy, schopnost udržovat fungující rodinu apod. Třetí skupinou jsou osobnostní vlastnosti. Předpokládáme, že se bude jednat o zralé a stabilní osobnosti, které jsou dostatečně začleněné do vlastního

sociálního prostředí. Dále by se mělo jednat o osobnosti schopné upřednostnit potřeby pěstounských dětí před vlastními potřebami a schopné vytvořit bezpečný a stabilní vztah. Berrick (2012) hovoří o třech důležitých aspektech: pěstouni by se měli snažit usnadnit dítěti integraci do rodiny, brát v úvahu vztah dítěte s původní rodinou a pěstounskou rodinou a adekvátně reagovat na specifické a vývojové potřeby dítěte.

1.4.2 Práva a povinnosti pěstounů

Práva a povinnosti pěstounů jsou upraveny zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (Dohnalová, Dobrý pěstoun, 2018).

Podle občanského zákoníku je povinností a zároveň i oprávněním pěstouna osobně pečovat o dítě. Pěstoun při výchově rozhoduje o běžných záležitostech v životě dítěte, spravuje jmění dítěte a zastupuje jej. Povinností pěstounů je informovat biologické rodiče dítěte o podstatných záležitostech a musí je žádat o souhlas s významnými záležitostmi (například zřízení cestovního pasu, volba povolání). Pěstoun je také povinen udržovat a rozvíjet vztah dítěte s jeho biologickou rodinou (Novotný et al., 2017). Dohnalová (Dobrý pěstoun, 2018) a Novotný et al. (2017) hovoří o právu pěstouna na hmotné zabezpečení a o státní finanční podpoře pěstounů. Jedná se o dávky pěstounské péče, které byly rozebírány v předchozích kapitolách (Dohnalová, Dobrý pěstoun, 2018).

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí hovoří o právech a povinnostech při výkonu pěstounské péče. Pěstoun má právo na poskytnutí pomoci při zajištění péče o dítě, jedná se zejména o krátkodobou, dočasnou péči. Pomoc je poskytnuta zejména při nemoci pěstouna nebo jeho osoby blízké, při narození dítěte, při úmrtí blízké osoby nebo při vyřizování potřebných záležitostí (Novotná et al., 2016). Jestliže dítě svěřené do péče dosáhlo alespoň 2 let věku, má pěstoun právo na pomoc s opatřením celodenní péče, a to v rozsahu minimálně 14 dnů. Alespoň jednou za 6 měsíců má pěstoun právo na poskytnutí odborné pomoci. Právo na odbornou pomoc je zaměřeno na podporu pěstouna a jeho rodiny či dítěte samotného (Dohnalová, Dobrý pěstoun, 2018). Povinností pěstouna je prohlubovat si vědomosti a dovednosti v péči o dítě a jeho výchově v rozsahu 24 hodin v průběhu 12 měsíců po sobě jdoucích. S touto povinností souvisí právo pěstouna na poskytnutí bezplatné možnosti si tyto dovednosti a vědomosti zvyšovat. Povinností pěstouna je v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte (dále jen IPOD) udržovat a rozvíjet vztah dítěte s osobami jemu blízkými a umožnit rodičům kontakt s dítětem.

Pěstoun má právo na pomoc s plněním těchto povinností. Pomocí při plnění povinností se rozumí například příprava dítěte na styk s biologickým rodičem, pomoc při realizaci takového setkání apod. (Novotná et al., 2016). Poslední povinností je umožnit kontrolu uskutečňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat se zaměstnancem k tomu pověřeným (Šilhánková, Dobrý pěstoun, 2018).

1.5 Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Sociálně-právní ochrana dětí je garantována státem a přímo realizovaná sociálními pracovníky na místní úrovni (Pemová, Ptáček, 2012). Základní právní předpisy zavazující OSPOD jsou Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod, Úmluva o právech dítěte a zákon č. 359/1999 sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který je klíčový (Topinka, 2014). V současné době se v ČR jedná o Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen ÚMPOD), Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské úřady, Úřad práce, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady a újezdní úřady (Matoušek, Pazlarová, 2016). Sociálně-právní ochranou dětí se rozumí především ochrana práv a zájmů dítěte a činnost směřující k obnově narušených funkcí rodiny. Sociálně-právní ochrana je poskytována všem dětem nacházejícím se na území České republiky, bez ohledu na státní občanství (Bubleová et al., 2011).

Obecní úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností bezprostředně sledují ochranu práv dítěte a činí potřebná opatření. Zákon jim ukládá nejvíce povinností, co se týče ochrany dětí a pomoci rodičům nebo osobám odpovědným za jejich výchovu. Krajské úřady vykonávají kontrolní a metodickou činnost. Vedle toho také zabezpečují proces zprostředkování náhradní rodinné péče, rozhodují o udělení pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí a o státním příspěvku pro osoby zřizující zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Krajský úřad má funkci odvolacího orgánu. Dalším orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí, do jehož působnosti patří péče o rodinu a děti a ÚMPOD, který se nachází v Brně. ÚMPOD se zabývá otázkou ochrany dětí ve vztahu k cizině. Úřad práce České republiky a jeho pobočky rozhodují o státním příspěvku na výkon pěstounské péče a o dávkách pěstounské péče (Novotná et al., 2016).

1.5.1 Proces zprostředkování z pohledu OSPOD

Zprostředkování pěstounské péče zabezpečují příslušné OSPOD. Obecní úřad přijímá žádosti fyzických osob, které mají zájem stát se pěstouny. Činností obecního úřadu je

také vyhledávání dětí, kterým je potřeba zajistit výchovu v náhradním rodinném prostředí, a vyhledávání osob vhodných pro výkon pěstounské péče. Obecní úřad zjišťuje údaje potřebné pro zprostředkování, tj. způsob života žadatele, vhodnost výchovného prostředí a skutečnost, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností zapsaných ve spisové dokumentaci. Obecní úřad vede spisovou dokumentaci o žadateli. Avšak je vedena i spisová dokumentace o dítěti vhodném pro umístění do pěstounské péče, která obsahuje obecné informace o dítěti, o sociálních poměrech dítěte (jeho rodičů, sourozenců, prarodičů), učiněná rozhodnutí o výchově dítěte a zprávu o zdravotním stavu dítěte a jeho vývoji (Novotný et al., 2017).

Kopii spisové dokumentace o žadateli přebírá příslušný krajský úřad. Krajský úřad také vede evidenci dětí a evidenci žadatelů. Pro děti vedené v evidenci vyhledává vhodné náhradní rodiny. Krajský úřad provádí odborné posouzení žadatelů, na základě kterého rozhodne, zda žadatele zařadí do evidence žadatelů pro zprostředkování pěstounské péče či nikoliv. Krajský úřad může rozhodnout o zamítnutí žádosti i před provedením odborného posouzení, pokud zjistí skutečnosti, pro které není možné zařadit žadatele do evidence. Proti zamítavému rozhodnutí se lze odvolat, a to u krajského úřadu, který rozhodnutí vydal. V odvolání musí být podrobně odůvodněno, s čím žadatel ve vydaném rozhodnutí nesouhlasí. Odvolání, včetně spisové dokumentace žadatelů, je postoupeno Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR, které je odvolacím správním orgánem (Bubleová et al., 2018).

Pokud krajský úřad zjistí, že v jím vedené evidenci, nebo v evidenci jiného krajského úřadu, je zařazen vhodný žadatel pro to, stát se pěstounem dítěte zařazeného v evidenci dětí, oznámí tuto skutečnost žadateli a jiným stanoveným orgánům a osobám (Novotný et al., 2017). Dále krajský úřad vybrané žadatele obeznámí s dostupnými informacemi. Žadatel má na základě písemného oznámení právo seznámit se s dítětem. Žadatel má možnost podat žádost o svěřeni dítěte do péče, a to nejpozději do 30 dnů ode dne doručení písemného oznámení krajského úřadu o tom, že byl vybrán jak vhodný pěstoun (Bubleová et al., 2018).

1.6 Doprovázení pěstounských rodin

1.6.1 Dohoda o výkonu pěstounské péče a individuální plán ochrany dítěte

Jednou z povinností pěstounů je uzavření dohody o výkonu pěstounské péče (dále jen dohoda). Dohodu mohou pěstouni uzavřít s obecním úřadem obce s rozšířenou působností, OSPOD nebo s nestátní neziskovou organizací, která je pověřena k výkonu sociálně-právní ochrany dětí a k uzavírání dohod s pěstouny. Uzavřením dohody vzniká pěstounům právo na doprovázení (Šustrová, Dobrý pěstoun, 2018). Jako vhodnější varianta se jeví uzavření dohody s neziskovou organizací než s OSPOD. Z důvodu, že nedochází ke křížení rolí, kdy pracovník OSPOD činí nad rodinou dohled, avšak účelem doprovázení je podpora a pomoc v přátelském prostředí. Dohoda vymezuje postavení dětí v pěstounské péči a jejich pěstounů. Účelem dohody je určení rozsahu podpory pěstounským rodinám a zvýšení kvality poskytované péče. Dohoda vyjadřuje spolupráci mezi rodinou a doprovázející organizací. Na dohodu mohou navazovat jiné dokumenty, které nejsou její součástí. Jedná se například o IPOD, vzdělávací plán nebo plán průběhu pěstounské péče (Pazlarová, 2016).

Pro nastavení spolupráce s pěstounskou rodinou je klíčovým dokumentem IPOD. Za vytvoření IPOD je odpovědný OSPOD. Jedná se o dokument obsahující kroky, které vedou k zajištění péče o dítě. Reaguje na vyhodnocení potřeb a situace dítěte. Obsahuje jména osob odpovědných za plnění určených opatření, vymezení jednotlivých opatření, termíny a kritéria jednotlivých opatření a datum kontroly plnění IPOD (Pazlarová, 2016).

1.6.2 Služba doprovázení

Doprovázení pěstounských rodin je jedním z oborů sociální práce, jinak se o něm hovoří také jako o sledování výkonu pěstounské péče. Cílem je podpora rodin takovým způsobem, aby vytvořila vhodné prostředí pro vývoj svěřeného dítěte (Lusková, 2015). Doprovázení je služba, která je poskytována pěstounské rodině. Je tvořena souborem dílčích služeb, o kterých hovoří zákon o sociálně-právní ochraně dětí (Pazlarová, 2016). Pěstouni by měli být doprovázeni v péči o přijaté dítě. A to i před přijetím dítěte z důvodu, aby byla rodina na příchod dítěte dobře připravena. Doprovázení napomáhá k naplnění práv a povinností pěstounů, které jsou definovány v kap. 1.4.2 Práva a povinnosti pěstounů (Semerádová et al., 2013). Hlavním principem doprovázení je podpora náhradní rodiny. Podpora rodiny jako celku, ale i jejich jednotlivých členů (Šustrová, Dobrý

pěstoun, 2018). Semerádová et al. (2013) vymezuje podporu pěstounů jako reflektování průběhu výkonu pěstounské péče a řešení aktuálních problémů rodiny. Podpora dítěte spočívá v mapování jeho potřeb a hledání způsobů, jak tyto potřeby naplnit. Dále pracovník zjišťuje spokojenost dítěte, míru naplnění jeho potřeb a názor dítěte (Semerádová et al., 2013). Dalším principem doprovázení je kontrolní činnost. Pracovník kontroluje, zda pěstouni postupují v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte, zda jsou naplňovány potřeby dítěte a také poskytuje pěstounům hodnocení a zpětnou vazbu (Šustrová, Dobrý pěstoun, 2018). Posledním principem je vzdělávání, které slouží k posílení a zvyšování kompetencí potřebných pro výkon pěstounské péče. Vzdělávání může probíhat formou samostudia odborné literatury, seminářů, workshopů, popř. i individuálním vzděláváním pěstouna. Povinnost pěstouna je vzdělávat se minimálně 24 hodin za 12 kalendářních měsíců (Semerádová et al., 2013).

1.6.3 Klíčový pracovník

Každé rodině je přidělen klíčový pracovník, který s ní uzavírá smlouvu o poskytnutí sociální služby, ale také dohodu o výkonu pěstounské péče (Semerádová et al., 2013). Klíčový pracovník je v kontaktu s rodinou nejméně 1x za 2 měsíce (Šustrová, Dobrý pěstoun, 2018). Dle Semerádové et al. (2013) se konzultace většinou uskutečňují v přirozeném prostředí rodiny. Klíčový pracovník je v dlouhodobém a intenzivním kontaktu s rodinou. Velmi důležité je navázání důvěry mezi rodinou a pracovníkem. Předpoklady pro vytvoření důvěry jsou respekt k rodině, profesionální přístup, spolehlivost, srozumitelnost pro všechny členy rodiny a znalost členů rodiny (Dvořáčková, 2017). Při práci s rodinou je velmi důležité dodržovat mlčenlivost a diskrétnost. Klíčový pracovník provádí zápis o každém kontaktu s rodinou. Každých 6 měsíců zpracovává klíčový pracovník zprávu pro místně příslušný OSPOD, ve které jej informuje o průběhu výkonu pěstounské péče (Šustrová, Dobrý pěstoun, 2018).

2 Praktická část

2.1 Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem práce je „Zjistit názory a zkušenosti pěstounů s nepříbuzenskou pěstounskou péčí.“

Byly zvoleny dvě výzkumné otázky:

VO1: „Jaká jsou pozitiva pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů?“

VO2: „Jaká jsou negativa pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů?“

3 Metodika

Pro bakalářskou práci byla zvolena kvalitativní strategie, metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Kvalitativní strategie je vhodná vzhledem k cíli a zaměření práce. Základním principem kvalitativního výzkumu je zkoumat v přirozených podmínkách určitý prvek či proces a snažit se mu porozumět (Reichel, 2009). Záměrem výzkumníka je odhalit a reprezentovat lidské chápání, prožívání a utváření sociální reality (Švaříček, Šed'ová et al., 2007).

3.1 Použité metody a techniky sběru dat

Byla použita metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Dle Miovského (2006) patří rozhovor mezi nejvýhodnější metody při získávání kvalitativních dat. Při rozhovoru, na základě odpovědí komunikačních partnerů, tazatel shromažďuje informace o určité problematice (Hendl, Remr, 2017). Polostrukturovaný rozhovor si klade za cíl získat komplexní a detailní informace o zkoumaném jevu. Jedná se o typ rozhovoru, který vychází z předem připravených témat a otázek (Švaříček, Šed'ová et al., 2007). Pořadí těchto otázek není pevně stanoveno, ale nezbytné je, aby byly rozebrány všechny (Reichel, 2009). Na základě studované literatury, cíle a výzkumných otázek jsem vytvořila seznam otázek k rozhovoru. Následně jsem provedla tzv. pilotáž, která slouží k ověření aplikability nástroje sběru dat, například ověření srozumitelnosti otázek pro zkoumanou populaci (Reichel, 2009).

Výzkum začal v prosinci roku 2019, kdy byl proveden první rozhovor a současně i pilotáž. Ostatní rozhovory byly uskutečněny v lednu a únoru roku 2020.

Rozhovory byly nahrávány na záznamník v mobilním telefonu a trvaly okolo patnácti minut. Následně byla provedena doslovná transkripce údajů, tedy přepis audiozáznamů do písemné podoby, a to bez přenosu textu do spisovného jazyka. Transkripce je podmínkou pro podrobné vyhodnocení (Reichel, 2009). Audiozáznamy byly po provedení přepisu vymazány.

3.2 Vyhodnocování dat

Pro analýzu dat byla zvolena metoda otevřeného kódování. Otevřené kódování spočívá v tom, že vytváříme významové jednotky, které jsou složeny z pojmů označující

jednotlivé události, jevy. Tříděním a porovnáváním významových jednotek vznikají kategorie (Miovský, 2006). Pro kódování byla zvolena technika tužka a papír.

3.3 Výzkumný soubor

S ohledem na cíl práce a výzkumné otázky byla stanovena kritéria pro výběr výzkumného souboru. Jako výzkumný soubor byli stanoveni nepříbuzení pěstouni. Jednalo se o 5 komunikačních partnerek. Pro výběr výzkumného souboru byla zvolena metoda snowball sampling. Základním východiskem této metody je získat kontakt s prvním účastníkem výzkumu. Prostřednictvím prvního účastníka výzkumu získáme kontakt na skupinu dalších účastníků (Miovský, 2006). Nejprve jsem oslovila pěstounku, kterou osobně znám. Od ní jsem obdržela kontakt na další komunikační partnerky. U těchto komunikačních partnerek byla také využita metoda snowball sampling. Všechny rozhovory byly provedeny na základě souhlasu oslovených komunikačních partnerek. Z důvodu nasycení jsem další komunikační partnerky neoslovovala. Soubor je nasycen tehdy, pokud další data nepřinášejí nové informace (Disman, 2011).

Níže uvedená tab. 1 obsahuje základní informace o komunikačních partnerkách. Znázorňuje jejich pohlaví, věk, kraj, ve kterém mají trvalé bydliště, kolik mají dětí v pěstounské péči, jak dlouho jsou pěstouny a nakonec jejich rodinný stav.

Tabulka 1: Základní informace o komunikačních partnerkách

Komunikační partner	Věk pěstouna	Kraj	Počet dětí v PP	Jak dlouho je pěstounem	Rodinný stav
R1 – žena	47 let	Jihočeský	2 děti	8 let	vdaná
R2 – žena	49 let	Jihočeský	1 dítě	9 let	vdaná
R3 – žena	42 let	Jihočeský	2 děti	10 let	rozvedená
R4 – žena	29 let	Jihočeský	1 dítě	7 měsíců	svobodná
R5 – žena	48 let	Jihočeský	1 dítě	10 měsíců	rozvedená

Zdroj: Vlastní výzkum

3.4 Etika výzkumu

Ve společenskovedním výzkumu hraje etika významnou roli. Je potřeba, aby každý z účastníků udělil informovaný souhlas a aby byl informovaný o okolnostech a průběhu výzkumu. Je nutné zachovat anonymitu a zajistit, aby identita účastníků nebyla odhalena. Při rozhovorech v kvalitativních studiích účastníci často hovoří o intimních tématech, a proto je potřeba zachovat emoční bezpečí (Hendl, 2016). Všechny rozhovory byly uskutečněny na základě souhlasu a všechny audionahrávky byly po provedení přepisu vymazány. Vzhledem k tomu, že nepříbuzenští pěstouni jsou málo početná skupina, byly údaje anonymizovány, aby nebylo možné pěstouny identifikovat. Prostředí, kde se budou rozhovory konat, si komunikační partnerky volily samy, ve všech případech se jednalo o jejich přirozené prostředí.

4 Výsledky

V této kapitole jsou shrnuty a zhodnoceny výsledky výzkumu, které byly získány na základě polostrukturovaných rozhovorů s pěti komunikačními partnerkami. Zhodnocení výsledků bylo provedeno formou otevřeného kódování. Podle Hendla (2016) při otevřeném kódování výzkumník vyhledává v textu témata, kterým přiřazuje označení – významové jednotky. Následuje třídění a porovnávání významových jednotek, na základě kterého vznikají jednotlivé kategorie (Miovský, 2006).

Na základě otevřeného kódování byly kódy vyplývající z rozhovorů rozděleny do sedmi kategorií, které budou následně popsány:

- 1) Motivace/důvod k pěstounství
- 2) Proces zprostředkování pěstounské péče
- 3) Sociální pracovníci OSPOD
- 4) Doprovodná organizace
- 5) Vzdělávání pěstounů
- 6) Finanční podpora státu
- 7) Systém a problémy pěstounské péče

Z důvodu znění výzkumných otázek jsem kódy v jednotlivých kategoriích rozdělovala na pozitiva a negativa.

4.1 *Motivace/ důvod k pěstounství*

Tab. 2 obsahuje jednotlivé kódy kategorie motivace a důvody k pěstounské péči, které byly tímto výzkumem zjištěny. V této kategorii jsem kódy na pozitiva a negativa nerozdělovala, protože jsem žádné negativní důvody či motivace k pěstounské péči nezaznamenala.

Tabulka 2: Kategorie motivace/ důvod k pěstounství

Motivace/důvod k pěstounství
Touha mít vlastní dítě
Motivace mít více dětí
Známá neměla vhodné podmínky pro zabezpečení dítěte
Důvodem byla pomoc dceři mojí známé
Záchrana dítěte před ústavní péčí

Zdroj: Vlastní výzkum

Dvě z komunikačních partnerek uvedly, že důvodem k pěstounství byla touha mít vlastní dítě. Komunikační partnerka R1 uvedla: „*Motivace. Motivace, motivace byla vlastně mít vlastní děti, tak v uvozovkách vlastní.*“ A komunikační partnerka R2 uvedla: „*No ze zdravotních důvodů jsem nemohla mít děti, takže jsme se domluvili s manželem, že teda bysme si vzali nějaký děčko do pěstounský péče.*“

Zazněly i odpovědi, že důvodem byla pomoc dítěti, jehož biologičtí rodiče byli známí komunikačních partnerek. A také, že biologičtí rodiče neměli vhodné podmínky pro výchovu dítěte. Komunikační partnerka R4 sděluje: „*Tak k pěstounství jsme se dostali oba dva tím způsobem, že maminka našeho chlapečka, co máme v pěstounský péči je moje dá se říct známá, kamarádka, už dlouhý rok od narození toho chlapečka. A dostali jsme se k tomu tak, že maminka přestala mít vhodný podmínky pro výchovu a zabezpečení dítěte.*“

Při výzkumu bylo zjištěno, že důvodem pro pěstounství bývá i záchrana dítěte před ústavní péčí. Tento důvod uvedla komunikační partnerka R5: „*...a potom právník prostě dal podnět, ať jí vezmou teda na ústavní péči a oni oslovili mě, jestli bych si jí u sebe nenechala, protože u těch prázdnin stejně u mě přespávala*“.

Komunikační partnerka R3 odpověděla, že biologické děti již měli, ale že děti chtěli mít více.

4.2 Proces zprostředkování pěstounské péče

V tab. 3 jsou znázorněny jednotlivé kódy, které byly přiřazeny do kategorie proces zprostředkování pěstounské péče. Tyto kódy jsou dále rozděleny na pozitiva a negativa.

Tabulka 3: Kategorie proces zprostředkování pěstounské péče

Proces zprostředkování pěstounské péče	
Pozitiva:	Negativa:
Dobrá spolupráce s pracovníky OSPOD v ČB	Časová náročnost vstupního školení
-	Časová náročnost procesu zprostředkování
-	Scénky na přípravném kurzu
-	Psychická náročnost procesu zprostředkování
-	Příliš dlouhé čekání na přidělení dítěte

Zdroj: Vlastní výzkum

Jelikož jsou všechny komunikační partnerky z Jihočeského kraje, v průběhu procesu zprostředkování přišly do kontaktu s pracovníky krajského pracoviště OSPOD, které se nachází v Českých Budějovicích. Na přístup těchto pracovníků měly komunikační partnerky pozitivní názory a vzpomínky. Například komunikační partnerka R2 uvedla: „*V Budějovicích tam teda si nemůžu stěžovat, tam byly úplně špičkový ty pani na tom odboru tam.*“ Pracovníky českobudějovického OSPOD vyzdvihovala i komunikační partnerka R1: „*...myslím si, že jako tu práci dělali hodně dobře, hlavně v těch Budějicích. Opravdu všechno jsme se dozvěděli a věděli jsme, do čeho jdeme.*“

Nejvíce negativ se týkalo časové náročnosti, a to jak celého procesu, tak i vstupního školení. Komunikační partnerka R1 popisuje, že celý proces byl časově náročný, a to hlavně pro manžela, který pracuje na směny v zahraničí. O stejných důvodech hovoří i komunikační partnerka R2: „*No, bylo to náročný na čas, protože mi potom nechtěli už moc pouštět z práce.*“ Tato komunikační partnerka také hovořila o tom, že jí bylo nepříjemné hrát a předvádět různé scénky na vstupním školení. Proces zprostředkování je pro budoucí pěstouny nejen časově, ale i psychicky náročný, o tom hovoří komunikační partnerka R3: „*A ty přípravy jsou i psychicky náročný, některý lidi to vzdají hned po tom,*

co jim v Budějovicích na ospodu řeknou, co vše je čeká.“ Dále uvádí, že by si přála, aby byl celý proces rychlejší: „No, aby to bylo rychlejší. Že jako málokdo vydrží čekat rok na to, aby dostal dítě.“

4.3 Sociální pracovníci OSPOD

Pozitivům a negativům týkajících se spolupráce se sociálními pracovníky OSPOD se věnuje níže uvedená tab. 4.

Tabulka 4: Kategorie sociální pracovníci OSPOD

Sociální pracovníci OSPOD	
Pozitiva:	Negativa:
Dostatek informací o pěstounství	Nespolehlivá sociální pracovnice
Otevřená komunikace sociálních pracovníc	Nevstřícnost sociální pracovnice
Dobrá spolupráce se sociální pracovníci	-
Oblíbenost sociální pracovnice u dětí	-
Sociální pracovnice prostředníkem mezi pěstouny a biologickou matkou	-

Zdroj: Vlastní výzkum

O dostatku informací a otevřené komunikaci sociálních pracovníc hovořila komunikační partnerka R1: „Dozvěděli jsme se úplně všechno. Řekla bych, že i ty pracovnice jako nám říkaly i negativa i pozitiva, takže abysme byli na všechno připravený, literaturu nám zapůjčily, to vím, že jsem si četla nějaký knížky, kde vychovávali, teda většinou romský děti teda, ale informací teda byl dostatek.“ Jako pozitivní tato komunikační partnerka hodnotí i to, že je sociální pracovnice oblíbená u dětí: „...jak k nám chodí často do rodiny, kluci jí mají rádi, mají jí oblíbenou a už se na ní vždycky těší až přijde, všechno jí poví, jak jde a jako spolupráce u nás v naší rodině je výborná.“

Komunikační partnerka R4 popisuje, že sociální pracovnice tvořila prostředníka při komunikaci s biologickou matkou: „...takže my jsme měli sociální pracovníci dá se říct

jako prostředníka pro domluvu mezi náma, aby nějakým způsobem se dalo z té situace vyjít, jinak to prostě bylo neúnosný, takže pro nás to v podstatě byla jakási autorita v celé té situaci.“

Nejčtenějším kódem v této kategorii byl kód – „Dobrá spolupráce se sociální pracovníci.“ Komunikační partnerka R5 uvádí: *„Jo, celou dobu. My máme dvě. Jednu, co se týká péčovské péče a druhou co se týče toho trestného činu a obě jsou zlatý ženský, s oběma spolupracujeme perfektně.“* Podobný pohled má i komunikační partnerka R4: *„... v podstatě jo, protože odvedla svojí práci a dokázala nám dát veškerý doporučení, který nám pomohly k tomu, abysme prostě dál z toho mohli vyjít bez toho, aby se někomu z nás něco stalo.“* O vstřícnosti a ochotě sociální pracovnice hovořila i komunikační partnerka R1.

O dobré i špatné zkušenosti se sociální pracovníci OSPOD hovořily komunikační partnerky R2 a R3, kdy komunikační partnerka R2 uvádí: *„Tady jako to byla jedna paní, naštěstí tam teda už není, ta furt někde marodila nebo prostě někde byla a my jsme jí spíš uháněli, když jsme prostě se potřebovali posunout dál museli jsme jí uhánět.“* Na druhou stranu dodala: *„Naštěstí teď jsou tam úplně supr ty ženský.“* A komunikační partnerka R3 sdělila: *„I špatná (smích). To ještě byla tam ještě paní, která už tam v současné době nepracuje a nebyla úplně vstřícná, protože už jsme měli biologický děti.“* A stejně jako komunikační partnerka R2 dále sdělila, že nyní spolupráce se sociální pracovníci probíhá výborně.

4.4 Doprovodná organizace

V tab. 5 jsou znázorněna pozitiva, která komunikační partnerky uvedly v souvislosti s doprovodnou organizací.

Tabulka 5: Kategorie doprovodná organizace

Doprovodná organizace
Pozitiva:
Spokojenost se sociální pracovníci doprovodné organizace
Spokojenost s doprovodnou organizací
Dobrá spolupráce se sociální pracovníci doprovodné organizace
Osobní přístup doprovodné organizace
Perfektní spolupráce s doprovodnou organizací

Zdroj: Vlastní výzkum

Vzhledem k tomu, že komunikační partnerky R1, R2 a R3 byly v době konání rozhovorů doprovázeny OSPOD, byl jejich názor na sociálního pracovníka stejný jako ve výše uvedené kap. 4.3 „Sociální pracovníci OSPOD“. Všechny tři komunikační partnerky se k celé problematice doprovázení vyjadřovaly pozitivně. Dále vyjádřily, že v současné době z důvodu možného střetu zájmů přecházejí k jiné doprovodné organizaci. Komunikační partnerka R1 uvedla: „*Tak, my jsme do teď využívali OSPOD, ale bylo nám řečeno, že vlastně nemůže, že je to střet zájmů, aby to byla, jak bych to řekla, aby byla, abysme byli v OSPODU a zároveň aby nám jako pomáhala, aby dělala tu doprovodnou organizaci. Takže teď od ledna budeme přecházet k charitě, no už jsme byli i na jednom školení, teda já jsem byla na jednom školení s nima, no tak doufám, že to bude pokračovat dobře.*“

Komunikační partnerka R4 hodnotí doprovodnou organizace takto: „*Jo, teď kon jsme prošli první školení, takže jsme spokojení. Jo dá se říct, že jo. Dá se domluvit jako prakticky na všem.*“ Tato komunikační partnerka vyjádřila spokojenost i se sociální pracovníci doprovodné organizace.

Komunikační partnerka R5 oceňuje osobní přístup doprovodné organizace: „*Úplně perfektně. Komunikace říkám taková, že můžu otravovat i o víkend, když něco potřebuju. Jakmile něco potřebuju, okamžitě mi vyjdou vstříc, co se týká nabídky, na to školení dochází včas a je tam až takovej bych řekla osobní přístup, jakože opravdu to berou*

konkrétně nás, a když něco potřebuju, tak jde všechno. Jo vlastně díky tomu navštěvujeme i krizový centrum, který pod ní spadá, a jsem s nima spokojená, tam je komunikace dobrá.“

4.5 **Vzdělávání pěstounů**

Hodnocení povinného vzdělávání pěstounů zobrazuje níže uvedená tab. 6, ve které jsou obsažena pozitiva i negativa týkající se této problematiky.

Tabulka 6: Kategorie vzdělávání pěstounů

Vzdělávání pěstounů	
Pozitiva:	Negativa:
Školitel přizpůsoboval témata potřebám pěstounů	Příliš velký rozsah školení
Užitečnost vzdělávání pro pěstouny	Časová náročnost školení
Výběr tématu/termínu školení	Neužitečnost vzdělávání pro pěstouny
Spokojenost se vzděláváním pro pěstouny	Témata školení se opakují
Pozitivní pohled na povinné vzdělávání	Pevně dané termíny školení
Možnost využití víkendového kurzu pro pěstouny	-
Výhoda seminářů je setkávání s ostatními pěstouny	-

Zdroj: Vlastní výzkum

Komunikační partnerky R2 a R3 vyjádřily pozitivní pohled a spokojenost se vzděláváním pro pěstouny. Komunikační partnerka R2 uvedla: „*No já s tím teda problém nemám. Někteří lidi třeba jako jsou tam jako otrávení, já se teda snažím jako poslouchat a vždycky sednu co nejbliž k tomu lektorovi, protože já jako mě to docela dá.*“ Podobně se vyjádřila i komunikační partnerka R3: „*Mně to nevadí, já bych tam stejně chodila. Já si platím i nad limit, takže mně to nevadí.*“ Povinné vzdělávání je dle výsledků rozhovorů užitečné pro komunikační partnerky R2, R3, R4 a R5. Komunikační partnerka R5 se vyjádřila

takto: „*Upřímně, když jsem slyšela, že budu muset jezdit na školení, tak jsem se ježila, protože jako účetní jsem na školení furt, ale byla jsem zatím na dvou a opravdu jsem si odsud hodně odnesla, jo bylo to hodně takový zvláštní, jako věci, který jsem si normálně neuvědomovala, jako je škola, pohled těch dětí třeba pohled školy na pěstounský děti.*“

S užitečností vzdělávání souvisí i výhoda setkávání se s ostatními pěstouny, komunikační partnerka R4 sdělila: „*Svým způsobem je pro mě hodně užitečný vidět, s čím se tam setkávají ostatní lidi a jak ty daný situace prostě řeší.*“ Komunikační partnerka R5 hovořila o tom, že si díky poslouchání problémů a zkušeností ostatních hodně uvědomila. Komunikační partnerka R3 zmínila i možnost víkendového školení pro pěstouny: „*A teď mám v plánu si vzít víkendový, kde to strávíme s dětma, takže to bude příjemnější.*“

Komunikační partnerka R1 porovnávala, jaké bylo povinné vzdělávání pod OSPOD a jaké je nyní pod novou doprovázející organizací. Povinnému vzdělávání od OSPOD vytýká to, že byly pevně dané termíny i témata školení, která se opakovala. Ale na druhou stranu chválí školitele, který témata přizpůsoboval potřebám pěstounů: „*Takže teď od té charity si to zvolit můžeme. Můžeme si vybrat z několika, ale co jsme chodili předtím, tak to jsme měli daný termíny i o čem to bude, ale vždycky se nás ptal ten školitel, co by nás zajímalo, jaký bysme chtěli prostě mít témata. Takže jsme si i jako říkali a vopravdu se snažil sehnat lidi z celý republiky. Jednou jsme tam měli nějakou policejní prezidentku z Moravy, strašně zajímavý přednášky to byly. Takže jsem zvědavá, co teď bude od charity.*“ To, že si nyní mohou vybírat mezi tématy i termíny školení zmínily i ostatní komunikační partnerky. Například komunikační partnerka R5: „*... takže jsem byla zatím jenom na dvou školení na těch seminářích a jedno bylo na téma trauma, co jsem si vybrala díky situaci té Domči, a druhý bylo škola a to obojí bylo docela užitečný, pro mě, určitě no. Není to to, že bych seděla a koukala na hodinky, kdy to skončí, fakt mi to zajímá (smích).*“

Vzdělávání pěstounů je neužitečné pro komunikační partnerku R1, která se vyjádřila i k tomu, že rozsah školení je příliš velký: „*Takže z mého pohledu jako chápu, že chtějí aby to ty pěstouni dělali dobře, ale myslím si, že by stačilo jedno školení za rok. Tak v rozsahu osmi hodin.*“ „*Jako konkrétně pro mě to užitečný není vzhledem k tomu, že mám vystudovanou střední pedagogickou školu, tak myslím si, že jako tu pedagogiku, psychologii bych trošku jako věděla, co s nima a myslím si, že stejně člověk ty děti vychovává tak, jak byl vychovávanej sám. Některý školení byly opravdu zajímavý, že to musím říct jako, že mi leďacos daly.*“ Časově náročná jsou školení pro komunikační

partnerky R1 a R4, která se vyjádřila takto: „*No, já osobně bych, mě co se týče osobně časově je to náročný, protože se sama starám o dítě.*“

4.6 Finanční podpora státu

Tab. 7 obsahuje hodnocení finanční podpory pěstounské péče státu, jsou zde vyobrazena pozitiva i negativa zjištěna z rozhovoru s pěstouny.

Tabulka 7: Kategorie finanční podpora státu

Finanční podpora státu	
Pozitiva:	Negativa:
Dostatečná finanční podpora státu	Nedostatečnost finanční podpory státu
Optimální finanční podpora státu	Dávka pokryje potřebné výdaje pouze během povinné školní docházky (ZŠ)
Spokojenost s finanční podporou státu	-
Dávka pokryje vše potřebné	-

Zdroj: Vlastní výzkum

Odpovědi na otázky týkající se finanční podpory pěstounské péče státu byly většinou velice stručné. První tři pozitiva uvedená v tab. 7 mají velice podobný význam, jedná se o odpovědi komunikačních partnerek R1, R4 a R5. Komunikační partnerka R5 se k finanční podpoře státu vyjádřila takto: „*Byla jsem mile překvapena, protože finanční situaci nebo za jaký peníze budu dostávat jsem si zjišťovala, až když už jsem byla pěstoun. Já měla daný výživný 4000 v opatrovnický péči a ty jo to jsem nedostávala jo, tu holku jsem živila sama, a když se to změnilo, tak mě to docela překvapilo no. A byla jsem s nima spokojená. Byly ty peníze třeba, protože jsem holku od A do Z oblíkla, prostě všechno, brusle, kolo, neměla nic jo.*“ Tyto komunikační partnerky se také shodly, že dávka pokryje vše potřebné, komunikační partnerka R1 sdělila: „*No, vzhledem k tomu, že vlastně jsem vdaná, máme vlastně dva teda příjmy, takže pro nás, pro nás jako, nám to stačí. Pro nás to pokryje všechno, co potřebujou.*“

V odpovědích komunikačních partnerek R3 a R5 zaznělo, že pěstounskou péčí nevykonávají pro peníze, čili pro ně není tato dávka důležitá. Komunikační partnerka R3: „*Mně to je jedno, já to nedělám z finančních důvodů, takže to neřeším, je mi to jedno.*“

Podle komunikační partnerky R2 je finanční podpora nedostatečná a dávka by mohla být větší: „*No tak, já si myslím, že by mohla být i větší ta dávka. Podle toho jak ty rodiče se tomu dítě ti věnujou a co všechno mu chtějí poskytnout. Takže my se snažíme prostě kroužky hodně, tak ty něco stojí, v létě tábory, to taky není laciná záležitost, potom lyžařské výcviky jo, měla i kroužek bruslení, chodila dva roky, takže záleží na těch rodičích no. Jak to jako využijou no. My teda se snažíme se jí věnovat co nejvíc to jde.*“ Názor komunikační partnerky R3 je takový, že dávka pokryje potřebné výdaje, pouze v průběhu povinné školní docházky, na střední škole nikoliv.

4.7 **System a problémy pěstounské péče**

Níže uvedené tab. 8 a tab. 9 znázorňují systém a problémy pěstounské péče, kdy tab. 8 obsahuje pozitiva a tab. 9 negativa.

Tabulka 8: Kategorie systém a problémy pěstounské péče – pozitiva

System a problémy pěstounské péče – pozitiva:
Pěstounství je opatrnější metoda
Pěstounství jako zaměstnání umožňuje se dětem více věnovat
Využití dovolené pro pěstouny

Zdroj: Vlastní výzkum

Pro komunikační partnerku R1 je pozitivem, že pěstounství je opatrnější metodou: „*Původně jsme chtěli adoptovat dítě, ale vzhledem k tomu, že můj muž je starší vode mě o 12 let a má už vlastní dítě a zvolili jsme takovou opatrnější metodu než adopci, a to je pěstounství.*“ Tato komunikační partnerka také sdělila: „*Ta pěstounská péče je vedená jako zaměstnání, což je úplně supr, že člověk opravdu se jim může věnovat a práci dělat takovou, aby byl časově hodně doma.*“ Komunikační partnerky R1, R2 a R5 využívají dovolené pro pěstouny. R5: „*No využila jsem ten nárok na dovolenou vlastně, to bylo akorát první ty prázdniny, tak jela na týden ke kamarádky babičce a pak jela na tábor, takže to mi propláceli.*“ Podobně se vyjádřila i komunikační partnerka R1: „*Využíváme*

těch 14 dní naší dovolené, kdy teda většinou kluci teď už jsou větší, takže jedou týden na tábor a týden jsou u babičky.“

Tabulka 9: Kategorie systém a problémy pěstounské péče – negativa

Systém a problémy pěstounské péče – negativa:
Náročné řešení problémů s biologickými rodiči
Problémové chování biologické matky
V problémových rodinách by měly být lépe ošetřené podmínky setkávání s biologickými rodiči
Povinnost poskytnout přístup biologickým rodičům
Nutná povolení biologických rodičů
Problém rušení pěstounské péče u manžela
Stačilo by méně návštěv sociálních pracovníků v rodině
Problém, že svěřené dítě bylo bez dokladů
Problém dlouhé čekací doby na vydání rodného listu
Problémy týkající se zdravotního stavu dětí

Zdroj: Vlastní výzkum

Komunikační partnerka R3 hovoří o tom, že pro pěstouny bývá náročné řešení problémů s biologickými rodiči. Toto tvrzení potvrzuje komunikační partnerka R4: *„Takže maminka měla neustálý výpadky, co se týče jako návštěv, co se týče odevzdávání, vracení toho dítěte, vyzvedávání si ho, plnění těch povinností, plnění slibů, nefungovalo absolutně nic.“* Tato komunikační partnerka by si přála, aby v problémových rodinách byly lépe ošetřeny podmínky setkávání: *„Ale napadlo mě, ocenila bych, kdyby jako v budoucnosti s tím v těch problémových, v těch hodně problémových rodinách, ze kterých pocházejí ty děti, byla omezená nebo určená soudně doba, kdy si ty rodiče můžou děti brát nebo nebrat. Kdyby opravdu vyloženě u těch problémových případů bylo stručně daný, kdy si prostě pro to dítě přijedou, kdy ho přivezou zpátky a u těch, co berou drogy, bych ty návštěvy podmiňovala testama na drogy.“*

O problému s povinností poskytnout přístup biologickým rodičům hovořily komunikační partnerky R1, R2 a R5. Například komunikační partnerka R5 sdělila: „*Mně se konkrétně nelíbí ta povinnost vyloženě ten styk s téma biologickéjma rodičema jo, protože já mám dítě, kterému vlastně biologická matka ubližuje celý život a tím, že jí musím dovolit styk, tak jí ubližuje i nadále.*“

Mezi nejčastější odpověď patřilo, že problémové bylo to, že k důležitým úkonům musí pěstouni získat svolení rodičů. Převážně se jednalo o situace, kdy pěstouni chtěli s dítětem vycestovat do ciziny a potřebovali dítěti vystavit pas či občanský průkaz. Komunikační partnerka R1: „*Taky bylo nepříjemné, když jsme řešili žádost o pas, u které bylo nutné svolení matky, která nechtěla dát povolení, a řešili jsme to u soudu.*“ Ve stejné situaci se ocitla i komunikační partnerka R5. Komunikační partnerka R4 se vyjádřila takto: „*Pas cestovní jsme nějak neřešili, protože nebylo třeba cestovat do ciziny, ale věřím tomu, že kdyby v průběhu toho jsme někam chtěli vycestovat, tak nemáme šanci.*“

Z důvodu časové náročnosti jak pěstounství, tak manželova zaměstnání musela komunikační partnerka R1 se svým manželem řešit zrušení jeho pěstounství. Nejvíce je překvapila účast biologických rodičů u soudu a potřeba jejich souhlasu: „*...pak jsme teda rušili tu pěstounskou péči u manžela, a to nám taky jako se vším pomohla a u soudu to vyřídila no. Jediný teda co bylo, co jsme byli překvapení, že u toho soudu, a to jsme nevěděli a nevěděla to ani ona, ale vzhledem k tomu, že takových zkušeností neměla, tak asi jí to ani nenapadlo, že u toho soudu byli přizvaný i biologický rodiče obou kluků teda a dostavil se jenom otec mladšího syna, no jinak teda nepřišel nikdo, to jsme teda byli jako překvapení, že jsme se s nima ještě museli vidět a oni s tím museli souhlasit, že manžel teda už nebude pěstoun, no, tak to bylo jediný.*“

Komunikační partnerka R1 se také vyjádřila k počtu návštěv sociálních pracovníků v rodině: „*No, ty návštěvy by podle mě stačily 2x do roka, že jako je to zbytečný, že protože pokud se nic neděje v tej rodině, tak není důvod jako navštěvovat no. To je můj názor.*“

Specifický problém řešila komunikační partnerka R4, které bylo do péče svěřeno dítě bez dokladů: „*No náročný to jsme měli hodně, protože chlapečka jsme dostali bez dokladů, bez rodného listu, bez zdravotního průkazu, nicméně, všude bylo třeba jakoby ty doklady dokládat nebo prostě jsme potřebovali různě někde jako prokázat, že jako fyzicky existuje, ale nebylo možný nám vydat duplikáty, takže jsme měli komplikovanou cestu, co se týče*

zdravotní péče, komplikovanou cestu co se týče řešení různých prostě věcí vyřizování ve škole, vyřizování v zahraničí, vyzvedávání po policii a tak dále.“ S tím souvisí komplikace dlouhé čekací doby na vydání rodného listu: „Takže jedna z těch komplikací je to, že se čeká hrozně dlouho na to, než vám vydají rodný list, to je jediná komplikace, kterou já bysem na tom shledala.“

Komunikační partnerka R3 se svěřila, že pro ni je velkým problémem špatný zdravotní stav dětí, který se začal rozvíjet až v průběhu pěstounské péče.

5 Diskuze

Pro výzkum byla zvolena kvalitativní strategie, metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Pomocí otevřeného kódování jsem z odpovědí komunikačních partnerek vytvořila kódy, které jsem zařadila do jednotlivých kategorií. Celkem bylo vytvořeno sedm kategorií: Motivace/důvod k pěstounství, proces zprostředkování pěstounské péče, sociální pracovníci OSPOD, doprovodná organizace, vzdělávání pěstounů, finanční podpora státu a systém a problémy pěstounské péče. Všechny byly zobrazeny pomocí tabulek a následně vyhodnoceny.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit názory a zkušenosti nepříbuzenských pěstounů s pěstounskou péčí. Výzkumné otázky byly zvoleny dvě: „*Jaká jsou pozitiva pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů?*“ a „*Jaká jsou negativa pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů?*“

5.1 Diskuze výsledků

Mertová a Janků (2019) hovoří o tom, že motivace k pěstounské péči je různá. Motivy související s rodičovstvím mohou být nemožnost mít vlastní děti, či touha po větší rodině (Rhodes et al., 2006). Mezi motivy zaměřené na dítě patří podle De Mayera et al. (2014) zajistit dítěti vhodný domov a poskytnout mu lásku. Motivem pěstounů bývá i to, že jim osud dítěte v ústavní výchově není lhostejný a touha pomoci opuštěným dětem. Motivem může být i finanční odměna (Zezulová, 2012). Podobné motivace byly zjištěny i v tomto výzkumu. V rozhovorech s komunikačními partnerkami vyšlo 5 různých motivů k pěstounství. Dvě pěstounky hovořily o touze mít vlastní dítě, které ze zdravotních důvodů mít nemohly. Motivací byla i touha po větší rodině, kdy pěstounka již vlastní děti měla, ale přála si mít dětí více. Výzkumem bylo zjištěno, že motivací byla i pomoc dítěti známého, který nemá vhodné podmínky pro jeho výchovu. Zde se jedná o motiv poskytnout dítěti vhodný domov. Setkala jsem se i s odpovědí, že si komunikační partnerka vzala do pěstounské péče dítě, které by jinak skončilo v ústavní výchově. S motivem finanční odměny, který uvádí Zezulová (2012) jsem se při výzkumu nesetkala. Vzhledem k tomu, že byla zkoumána nepříbuzenská pěstounská péče, předpokládala jsem, že nejčastější motivací bude právě touha mít vlastní děti, kdy pěstouni z různých důvodů upřednostňují pěstounství před osvojením.

Žadatelé o pěstounskou péči procházejí náročným procesem zprostředkování, ve kterém jsou posuzováni z mnoha hledisek. Absolvují také odbornou přípravu, jejíž předepsaný rozsah je 48 hodin (Rychlík, Hrbáčková, Dobrý pěstoun, 2018). Jako jediné pozitivum na procesu zprostředkování shledaly komunikační partnerky dobrou spolupráci se sociálními pracovníky krajského OSPOD, chválily si hlavně jejich přístup a vstřícnost. Pěstounky se shodly, že proces zprostředkování je časově i psychicky velmi náročný. O psychické náročnosti procesu zprostředkování hovořila jedna z pěstunek i v souvislosti s množstvím dokumentů, které je potřeba doložit. Největším problémem bylo, že pěstounky či jejich partnery nechtěl zaměstnavatel uvolňovat na schůzky a školení. Totéž se opakovalo i u odborné přípravy, kde navíc jedna z pěstunek zmínila, že pro ni byly nepříjemné různé scénky, které na kurzu odborné přípravy předváděli. Jedna z pěstunek sdělila, že by si přála, aby byl proces zprostředkování rychlejší, hlavně, aby se zkrátila doba, po kterou pěstouni čekají na přidělení dítěte. Zmínila se, že právě i dlouhé čekání na přidělení dítěte je psychicky náročné. Nožířová (2012) hovoří o tom, že proces zprostředkování je dlouhodobá záležitost a domnívá se, že čekací doba je u většiny párů delší než jeden rok. Při výzkumu bylo zjištěno, jak dlouho pěstounky čekaly na přidělení dítěte. Když opominu závažné případy, kdy bylo potřeba dítě v rámci jeho bezpečnosti předat do péče co nejrychleji, pohybovala se doba čekání na přidělení dítěte od 1 do 4 let.

Úkolem OSPOD je chránit zájmy nezletilých dětí. Vzdělání sociálního pracovníka podléhá zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (Matoušek, Pazlarová, 2016). Sociální pracovník by měl dodržovat standardy dobré praxe, řídit se hodnotami a etickými pravidly sociální práce (Pemová, Ptáček, 2012). Výzkumem bylo zjištěno, že všechny pěstounky měly kladnou zkušenost se sociálními pracovníky OSPOD. Velice pozitivně hodnotily jejich otevřenou komunikaci a to, že jim poskytly dostatek informací o pěstounské péči. Jedna z komunikačních partnerek hovořila o tom, že sociální pracovnice dělala prostředníka mezi nimi a biologickými rodiči, což hodnotila jako velice přínosné. V jednom z rozhovorů také zaznělo, že je sociální pracovnice oblíbená u dětí, které se na její návštěvy těší, což hodnotím jako veliké pozitivum. Ve výzkumu se ukázalo, že komunikační partnerky zažily i špatnou spolupráci se sociální pracovnící OSPOD, která se k nim chovala nevstřícně, nespravedlivě a byla nespolehlivá. Jedna z pěstunek popisovala, že sociální pracovnice k nim nebyla vstřícná z důvodu, že již měli své

biologické děti. Takové jednání se přičí etickým i morálním hodnotám a je v rozporu s dobrou praxí sociálních pracovníků.

Doprovázení pěstounských rodin, neboli sledování výkonu pěstounské péče, má za cíl podpořit rodinu v tom, aby zajistila svěřenému dítěti zdravé prostředí pro vývoj (Lusková, 2015). V průběhu výzkumu 3 pěstounky přecházely od doprovázení OSPOD k jiné doprovázející organizaci, a to z důvodu střetu zájmů, kdy jim bylo vysvětleno, že sociální pracovníce OSPOD nemůže zároveň doprovázet a provádět kontrolu. Potvrzuje to i Pazlarová (2016), která hovoří o tom, že pokud pracovník OSPOD jako doprovázející osobě zůstává i kontrolní funkce, nelze očekávat plnou otevřenost a důvěru pěstounské rodiny. Všechny pěstounky jsou s doprovodnou organizací spokojené, chválily si přístup i otevřenost doprovodné organizace. Dle Dvořáčkové (2017) je potřeba, aby byla mezi klíčovým pracovníkem a pěstouny navozena důvěra. Z výzkumu vyplývá, že všechny pěstounky mají důvěru ke svému klíčovému pracovníkovi a jsou s ním spokojeny.

Jednou z povinností pěstounů je zvyšovat si znalosti a dovednosti ve výchově a péči o dítě v rozsahu 24 hodin v průběhu 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích (Bubleová et al., 2018). Pěstoun má právo na zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si tyto dovednosti a znalosti (Novotná et al., 2016). Pěstounky, které v době výzkumu měnily doprovodnou organizaci, měly možnost porovnat nabízené služby. Nová doprovázející organizace, na rozdíl od OSPOD, nabízí rozmanitější témata školení a také více termínů, mezi kterými si mohou pěstouni volit. Pěstounky velice oceňují možnost využití víkendového školení, kterého se může zúčastnit celá rodina. I když se témata školení opakovala a termíny byly pevně dané, jedna z pěstounek ocenila ochotu školitele, který témata přizpůsoboval aktuálním potřebám pěstounů. Bylo zjištěno, že většina pěstounek vnímá povinné školení jako užitečné a jsou s ním spokojeny. Dvě z pěstounek se zmínily, že přínosem školení je i setkávání pěstounů mezi sebou, kdy si vzájemně pomáhají a předávají zkušenosti. O povinném vzdělávání se pěstounky zmiňovaly i v negativním smyslu. Nejvíce zmiňovaly časovou náročnost školení, která byla spojená s pevně danými termíny školení. Jedna z pěstounek (pěstounkou je již osm let) vyjádřila, že nyní je pro ni povinné vzdělávání neúčinné a uvítala by menší rozsah školení. Myslím si, že lidé, kteří jsou pěstouny delší dobu, předávají na školeních své zkušenosti ostatním a mohou doplňovat výklad školitele. Očekávala jsem, že názory na povinné vzdělávání budou spíše negativní, proto jsem byla odpověďmi pěstounek mile překvapena.

Finanční podporu pěstounům zajišťuje stát. Na jakou dávku má pěstoun nárok a její výši stanovuje zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Výše příspěvku na dítě a odměny pěstouna závisí také na typu pěstounské péče (Dohnalová, Dobrý pěstoun, 2018). Tři pěstounky se shodly, že finanční podpora státu je dostatečná a pokryje všechny potřebné výdaje. Dvě z pěstunek zmínily, že pěstounskou péči nevykonávají pro peníze, a tak pro ně tato dávka a její výše není důležitá. Objevila se i odpověď, že by finanční podpora státu mohla být větší. Tato pěstounka zmínila, že záleží na tom, co všechno chtějí pěstouni dětem poskytnout, a jak moc se jim věnují. Jedna z pěstunek sdělila, že dávka pokryje vše potřebné pouze během povinné školní docházky dítěte na základní školu, na střední škole již nikoliv. Co se týče finanční podpory, dle mého názoru, záleží na individuální situaci každé pěstounské rodiny.

Volba pěstounské péče s motivací osvojení není neobvyklá, jedná se o případy, kdy žadatelé nechtějí čekat na vhodné dítě do osvojení a rozhodnou se pro pěstounskou péči (Zezulová, 2012). Tato skutečnost se objevila i ve výzkumu, kdy pěstounka popisovala, že pěstounství je opatrnější metodou než adopce. Tato pěstounka také sdělila, že výhodou pěstounské péče je, že umožňuje více se dětem věnovat. Pěstoun má dle zákona právo na oddych od nepřetržité celoroční péče, a to v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů (Dohnalová, Dobrý pěstoun, 2018). Výzkumem bylo zjištěno, že toto právo využívají tři z dotazovaných pěstunek, kdy děti posílají na letní tábor nebo na hlídání ke svým rodičům. Pěstouni musí umožnit kontakt s původní rodinou dítěte a poskytnout původní rodině informace o dítěti. Pokud soud nerozhodne jinak, zůstává biologickým rodičům plný rozsah práv a povinností vůči dítěti. Pěstoun rozhoduje o běžných záležitostech v životě dítěte, avšak ve významných záležitostech musí žádat biologické rodiče o souhlas (Novotný et al., 2017). O povinnosti poskytnout přístup biologickým rodičům se všechny pěstounky vyjadřovaly negativně. Dvě z pěstunek mají špatné zkušenosti s biologickými rodiči dětí, kdy bylo jejich chování nevhodné a nepřípustné. Jedna z pěstunek hovořila o tom, že biologická matka chodila dítě navštěvovat mimo vytyčený čas a pod vlivem drog. Tato pěstounka by doporučovala, aby byly právě v těchto problémových případech lépe ošetřeny podmínky setkávání biologických rodičů s dětmi, například testy na alkohol/drogy. Špatné zkušenosti měly pěstounky i s povinností žádat biologické rodiče o souhlas v důležitých skutečnostech. Nejčastěji se jednalo o vyřízení cestovního pasu nebo občanského průkazu. Dalším problémem, který jedna pěstounka ve výzkumu zmiňovala, bylo to, že museli z důvodu časové náročnosti rušit pěstounskou

péči u manžela. Tento proces vyžadoval souhlas biologických rodičů, kteří byli také přizváni k soudnímu jednání. Jedna z pěstunek by uvítala méně návštěv sociálních pracovníků v rodině, neboť se domnívá, že by v neproblémových rodinách stačily návštěvy 2x do roka. Specifický problém řešila jedna z pěstunek, které bylo svěřeno dítě bez dokladů, což bylo náročné vzhledem k tomu, že musela prokazovat, že dítě fyzicky existuje. Hovořila o tom, že jsou dlouhé čekací lhůty na vydání rodného listu dítěte. Problémem jedné z pěstunek je také špatný zdravotní stav svěřených dětí.

Výzkumem bylo zjištěno, že podle nepříbuzenských pěstounů má pěstounská péče svá pozitiva i negativa. Názory pěstounů souvisí s individuálními preferencemi a osobností každého z nich.

V níže uvedené tab. 10 jsou uvedena pozitiva pěstounské péče, která byla výzkumem zjištěna.

Tabulka 10: Souhrn pozitiv pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů

Souhrn pozitiv pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů			
Možnost mít vlastní dítě	Možnost mít více dětí	Pomoc dítěti, které ji potřebuje	Dobrá spolupráce se sociálními pracovníky
Oblíbenost sociální pracovníce u dětí	Užitečnost vzdělávání pro pěstouny	Spokojenost se vzděláváním pro pěstouny	Možnost výběru tématu/termínu školení
Dostatečná finanční podpora státu	Dávka pokryje potřebné výdaje	Pěstounství je opatrnější metoda	Pěstounství umožňuje se dětem více věnovat
Dobrá spolupráce s doprovodnou organizací	Možnost využití víkendového školení	Dovolená pro pěstouny	Osobní přístup doprovodné organizace
Setkávání s ostatními pěstouny při školeních	-	-	-

Zdroj: Vlastní výzkum

Dle nepříbuzenských pěstounů jsou pozitiva pěstounské péče taková, že jim umožnila mít vlastní děti, větší rodinu a umožnila jim poskytnout pomoc dítěti, které ji potřebovalo. Další pozitivum je přístup a otevřenost doprovodné organizace, jejíž pomoc a podpora je

pro pěstouny důležitá. Na povinném vzdělávání byla kladně hodnocena užitečnost, možnost jeho splnění prostřednictvím víkendového kurzu a vzájemné předávání zkušeností pěstounů. Dalším pozitivem je optimální finanční podpora státu a skutečnost, že tato dávka pokryje potřebné výdaje. Pozitivně pěstounky hodnotily přístup všech sociálních pracovníků, se kterými se setkaly, a to s pracovníky na místně příslušném OSPOD, krajském OSPOD i v doprovodné organizaci. Tito pracovníci jim poskytli dostatek informací, byli otevření a vstřícní. Z výzkumu vyplynulo, že pozitivem je, že pěstounská péče je opatrnější metodou než osvojení a že umožňuje více se věnovat svěřeným dětem. Posledním pozitivem je možnost využití práva pěstouna na čtrnáctidenní dovolenou.

Každá z pěstounek měla jiné zkušenosti a některé z nich zažily i špatnou spolupráci se sociální pracovníci, kterou hodnotily negativně. I co se týče finanční podpory státu a povinného vzdělávání se názory pěstounek lišily, zde je důležitá individuální situace každé rodiny i osobnost pěstounek.

V níže uvedené tab. 11 jsou uvedena negativa nepříbuzenské pěstounské péče, která byla výzkumem zjištěna.

Tabulka 11: Souhrn negativ pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů

Souhrn negativ pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů		
Časová náročnost vstupního školení	Časová náročnost procesu zprostředkování	Scénky na přípravném kurzu
Psychická náročnost procesu zprostředkování	Příliš dlouhé čekání na přidělení dítěte	Nespolehlivá/nevstřícná sociální pracovnice
Příliš velký rozsah školení	Časová náročnost školení	Neužitečnost vzdělávání pro pěstouny
Témata školení se opakují	Pevně dané termíny školení	Nedostatečná finanční podpora státu
Dávka pokryje vše potřebné, jen pokud je dítě na ZŠ	Problémy s chováním/přístupem biologických rodičů	Špatně ošetřené podmínky setkávání s biologickými rodiči v problémových rodinách
Povinnost poskytnout přístup biologickým rodičům	Nutná povolení biologických rodičů	Nutnost zrušit pěstounskou péči u manžela
Příliš mnoho návštěv sociálních pracovníků v rodině	Svěřené dítě bylo bez dokladů/dlouhé čekací lhůty na vydání rodného listu	Špatný zdravotní stav svěřených dětí

Zdroj: Vlastní výzkum

Dle nepříbuzenských pěstounů je negativem pěstounské péče časová i psychická náročnost procesu zprostředkování i vstupního školení. Na vstupním školení bylo shledáno jako negativní i předvádění různých scének. Dalším negativem je příliš dlouhé čekání na přidělení dítěte. Mezi negativa také patří nevstřícnost a nespolehlivost sociální pracovnice. Co se týče povinného vzdělávání, je negativem jeho příliš velký rozsah, časová náročnost, neužitečnost, pevně dané termíny a opakující se témata. Některé z pěstounek vnímaly jako negativní nedostatečnou finanční podporu státu a také to, že dávka pokryje potřebné výdaje pouze v průběhu povinné školní docházky dítěte na základní škole. Nejvíce negativ směřovalo na biologické rodiče, konkrétně na povinnost poskytnout jim přístup, nutnost mít jejich povolení, na jejich problémové chování a na špatně ošetřené podmínky setkávání v problémových rodinách. Dále byla shledána jako negativní nutnost zrušit pěstounskou péči u manžela, a to právě z časových důvodů. Negativní je dle nepříbuzenských pěstounů i příliš mnoho návštěv sociálních pracovníků v rodině, to že svěřené dítě bylo bez dokladů, na jejichž vydání je dlouhá čekací lhůta, a také špatný zdravotní stav dětí.

Z diskuse ke kvalitativnímu výzkumu plyne, že systém pěstounské péče by v několika oblastech potřeboval inovovat. Jedná se například o oblast doprovázení pěstounů, kde by bylo vhodné, aby z důvodu střetu zájmů doprovázející organizací nebyl OSPOD, dále průběh procesu zprostředkování pěstounské péče, počet návštěv sociálních pracovníků v rodinách a problematika práce s biologickými rodiči.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit názory a zkušenosti nepříbuzenských pěstounů s pěstounskou péčí. V souladu s cílem práce byly stanoveny dvě výzkumné otázky: „*Jaká jsou pozitiva pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů?*“ a „*Jaká jsou negativa pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů?*“

Pro dosažení cíle byla zvolena kvalitativní strategie a využita technika polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovorů se zúčastnilo 5 komunikačních partnerek, které byly nepříbuzenskými pěstovnkami. Komunikační partnerky byly vybrány pomocí metody snowball sampling, která se vzhledem k počtům nepříbuzenských pěstounů zdála nejvhodnější. Získaná data byla vyhodnocena pomocí metody otevřeného kódování, na základě kterého bylo vytvořeno sedm kategorií:

- 1) Motivace/důvod k pěstounství
- 2) Proces zprostředkování pěstounské péče
- 3) Sociální pracovníci OSPOD
- 4) Doprovodná organizace
- 5) Vzdělávání pěstounů
- 6) Finanční podpora státu
- 7) Systém a problémy pěstounské péče

Výzkumem bylo zjištěno, že nepříbuzenští pěstouni mají pozitivní i negativní zkušenosti a názory na pěstounskou péči. Z výzkumu vyplývá, že nejčastější pozitivum pěstounské péče je spojeno s možností mít vlastní dítě nebo pomoc dítěti, které ji potřebuje. Je důležité, aby pěstouni spolupracovali s kvalitní doprovodnou organizací a sociálními pracovníky. Doprovodná organizace by jim měla poskytnout dostatek témat a termínů školení, pokud tomu tak nebylo, pěstounky to vnímaly jako negativum. Pozitivně byla hodnocena i možnost využít právo na dovolenou pro pěstouny. Podle pěstounek je pěstounství opatrnější metodou a umožňuje více se věnovat dětem. Nejvíce negativ směřovalo na biologické rodiče svěřených dětí. Nejčastěji byl negativně hodnocen jejich přístup, chování, nutnost získávat jejich povolení a poskytnout jim přístup. Často zmiňovanou problematikou byla časová i psychická náročnost spojená s procesem

zprostředkování, ale i s povinností pěstounů se vzdělávat. Jedním ze zjištěných negativ je i příliš dlouhá čekací lhůta na přidělení dítěte, kdy bylo zjištěno, že pěstounky na přidělení dítěte čekaly od 1 do 4 let. Jako negativní vnímala jedna z pěstunek i špatný zdravotní stav svěřených dětí. Objevila se i zmínka, že svěřené dítě bylo bez dokladů, na jejichž vydání je dlouhá čekací lhůta. V několika oblastech se názory pěstounů lišily. Konkrétně v oblasti sociálního pracovníka, kdy se dvě z dotazovaných setkaly i se špatnou spoluprací, která jim ztěžovala životní situaci. Dále v oblasti finanční podpory státu a užitečnosti školení, kdy záleží na osobnosti a individuální situaci každé pěstounské rodiny. Některé z pěstunek by ocenily méně návštěv sociálních pracovníků v rodině.

Bakalářská práce by mohla být využita jako studijní či komparativní materiál. Výsledky práce by mohly být použity pro další výzkumy, které by byly zaměřeny na zlepšení systému pěstounské péče. Tato práce by mohla sloužit i budoucím nepříbuzenským pěstounům jako průvodce pěstounskou péčí.

Během psaní bakalářské práce jsem se dozvěděla spoustu zajímavých informací. Obzvláště zajímavé byly odlišné příběhy všech oslovených pěstunek i jejich různé názory na problematiku.

7 Seznam literatury

1. BERRICK, J. D., SKIVENES, M., 2012. Dimensions of high quality foster care: Parenting Plus [online]. *Children and Youth Services Review*. **34**(9), 1956-1965, doi: 10.1016/j.chilyouth.2012.05.026 [cit. 2019-11-22]. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0190740912002447>
2. BLAHUTOVÁ, M., ZEZULOVÁ, D., 2011. *Hostitelská péče a příprava k ní: odborná metodika*. Zlín: Tigris spol. 111 s. ISBN 978-80-86062-41-9.
3. BUBLEOVÁ, V. et al., 2011. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 99 s. ISBN 978-80-87455-01-2.
4. BUBLEOVÁ, V. et al., 2014a. *Základní informace o osvojení*. 3. přepracované vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 61 s. ISBN 978-80-87455-18-0.
5. BUBLEOVÁ, V. et al., 2014b. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. 6. aktualizované vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 33 s.
6. BUBLEOVÁ, V. et al., 2018. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 4. přepracované vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. 63 s. ISBN 978-80-87455-30-2.
7. DE MAEYER, S., VANDERFAEILLIE, J., VANSCHOONLANDT, F., ROBBERECHTS, M., VAN HOLEN, F., 2014. Motivation for foster care. [online]. *Children and Youth Services Review*. **36**(1), 143-149, doi: 10.1016/j.chilyouth.2013.11.003 [cit. 2019-11-24]. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0190740913003447>
8. DISMAN, M., 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4. nezměněné vydání. Praha: Karolinum. 374 s. ISBN 978-80-246-1966-8.
9. *Dobry pěstoun: Náhradní rodinná péče v ČR, 2018*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR. 276 s. ISBN 978-80-907053-2-6.
10. DVOŘÁČKOVÁ, S. et al., 2017. *Metodika doprovázení pěstounských rodin* [online]. Brno: Sdružení pěstounských rodin [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <http://www.pestouni.cz/wp-content/uploads/2019/05/Metodika-doprov%C3%A1zen%C3%AD-p%C4%9Bstounsk%C3%BDch-rodin.pdf>

11. HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 4. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. 440 s. ISBN 978-80-0982-9.
12. HENDL, J., REMR, J., 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál. 376 s. ISBN 978-80-262-1192-1.
13. KIRALY, M., 2018. Nonfamilial kinship carers - Who are they and what support do they need to nurture children? [online]. *Child & Family Social Work*. **24**(4), 449–457, doi:10.1111/cfs.12624 [cit. 2019-11-10]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/cfs.12624>
14. KIRALY, M., HUMPHREYS, C., 2016. It's about whole family: family contact for children in kinship care [online]. *Child & Family Social Work*. **21**(2), 228-239, doi:10.1111/cfs.12140 [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/cfs.12140>
15. KONEČNÁ, H. et al., 2017. *Rodičem kdykoliv a jakkoliv?* Praha: Mladá fronta a.s., 256 s. ISBN 978-80-204-4652-7.
16. KUKLA, L., SCHNEIBERG, F., 2016. Systém péče o děti vyrůstající mimo vlastní rodinu. In: KUKLA, L. et al., *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. Praha: Grada., s. 241-265. ISBN 978-80-247-3874-1.
17. LUSKOVÁ, D., 2015. Sociální práce v neprofesionálních pěstounských rodinách. *Listy sociální práce*. **3**(4), 12-13. ISSN 2336-2332.
18. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., 2016. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. 168 s. ISBN 978-80-246-3336-7.
19. MERTO VÁ, J., JANKŮ, B., edd., 2019. *Kdo se může stát náhradním rodičem? Kritéria odborného posuzování pro zájemce o náhradní rodinnou péči*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. 28 s. ISBN 978-80-7421-165-2.
20. MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
21. NOVOTNÁ, V. et al., 2016. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG. 808 s. ISBN 978-80-7554-022-5.

22. NOVOTNÝ, P. et al., 2017. *Nový občanský zákoník*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada. 208 s. ISBN 978-80-271-0431-4.
23. NOŽÍŘOVÁ, J., 2012. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde Praha. 96 s. ISBN 978-80-8613191-7.
24. *Odměna pěstouna* [online], 2019. [cit. 2019-10-30]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/odmena-pestouna#obecne-informace>
25. PAZLAROVÁ, H., 2013. Pěstounská péče. In: MATOUŠEK, O., et al. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál., s. 466-467. ISBN 978-80-262-0366-7.
26. PAZLAROVÁ, H., ed. 2016. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 256 s. ISBN 978-80-262-1020-7.
27. PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R., 2012. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada. 191 s. ISBN 978-80-247-4317-2.
28. *Pěstounství je profese* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 40 s. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: http://dialog-brno.cz/wp-content/uploads/2016/04/Pestounstvi_profese_archiv.pdf
29. REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
30. RHODES, K. et al., 2006. Foster Parents' Reasons for Fostering and Foster Family Utilization [online]. *The Journal of Sociology & Social Welfare* .33(4), 105-126, ISSN 0191-5096. [cit. 2019-11-15]. Dostupné z: <https://scholarworks.wmich.edu/jssw/vol33/iss4/9/>
31. *Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče* [online], 2015. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 348 s. [cit. 2019-10-30]. ISBN 978-80-7421-103-4. Dostupné z: http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Manual_NRP.pdf
32. SEMERÁDOVÁ, M. et al., 2013. *Metodika doprovázení: Podpora, vzdělávání a kontrola při výkonu náhradní rodinné péče* [online]. Aktualizované vydání. Chrudim: Amalthea o.s. 69 s. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z:

https://www.centrumpodpory.cz/soubory/metodiky/Amalthea_Metodika_doprovazeni.pdf

33. SMOLÍKOVÁ, V., 2014. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Ostrava: Key Publishing. 82 s. ISBN 978-80-7418-218-1.
34. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. et al., 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vydání. Praha: Portál. 386 s. ISBN 978-80-262-0644-6.
35. TOPINKA, D. et al., 2014. *Analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi* [online]. Ostrava: SocioFactor s.r.o., 868 s. [cit. 2019-11-22]. Dostupné také z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Analyza_rodina_2.pdf/bbd2ad5c-cca8-a2d4-5bd6-05a4d69bf83c
36. TRNKOVÁ, L., 2018. *Náhradní péče o dítě*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 154 s. ISBN 978-80-7552-864-3.
37. ZEZULOVÁ, D., 2012. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál. 200 s. ISBN 978-80-262-0065-9.

8 Seznam příloh a obrázků

Tabulka 1: Základní informace o komunikačních partnerkách	24
Tabulka 2: Kategorie motivace/ důvod k pěstounství	27
Tabulka 3: Kategorie proces zprostředkování pěstounské péče	28
Tabulka 4: Kategorie sociální pracovníci OSPOD	29
Tabulka 5: Kategorie doprovodná organizace	31
Tabulka 6: Kategorie vzdělávání pěstounů.....	32
Tabulka 7: Kategorie finanční podpora státu.....	34
Tabulka 8: Kategorie systém a problémy pěstounské péče – pozitiva	35
Tabulka 9: Kategorie systém a problémy pěstounské péče – negativa.....	36
Tabulka 10: Souhrn pozitiv pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů	43
Tabulka 11: Souhrn negativ pěstounské péče z pohledu nepříbuzenských pěstounů.....	45

9 Seznam zkratk

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

ÚMPOD – Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

IPOD – Individuální plán ochrany dítěte